

Аўтары:

А. А. Палейка, І. П. Бернат, Н. В. Кушнер

Прадмова

Прыкладнае каляндарна-тэматычнае планаванне па грамадазнаўстве распрацавана ў адпаведнасці з дзеючай вучэбнай праграмай для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у 2019 годзе.

У дапаможніку адзначаны тэмы ўрокаў і мэты іх вывучэння, характарыстыкі асноўных відаў і спосабаў дзейнасці, а таксама дамашнія заданне.

У працэсе навучання рэкамендуецца выкарыстоўваць метады, якія дапамагаюць раскрыць і канкрэтызаваць вывучаемыя паняцці і тэарэтычныя палажэнні, звязаць вывучаемы вучэбны матэрыял з асабістым сацыяльным вопытам вучняў. Раўнамерна вучэбна-пазнавальных задач, разбор жыццёвых сітуацый, выкананне пошукавых заданняў, абмеркаванне ключавых і праблемных пытанняў, удзел у індывідуальных і групавых міні-праектах будуць спрыяць актывізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў.

Практыка-арыентаваны падыход да навучання рэкамендуецца здзяйсняць шляхам рашэння на ўроках вучэбна-пазнавальных і практычных задач з выкарыстаннем розных крыніц сацыяльна-гуманітарнай інфармацыі. Акрамя вучэбнага дапаможніка па грамадазнаўстве, можна выкарыстоўваць нарматыўныя прававыя акты беларускай дзяржавы, навукова-папулярную і публіцыстычную літаратуру, матэрыялы электронных і друкаваных СМІ.

Звяртаем увагу на тое, што асноўны вучэбны матэрыял павінен быць засвоены на ўроку. Аб'ём дамашняга задання настаўнік вызначае з улікам санітарна-гігіенічных правіл і норм арганізацыі адукацыйнага працэсу, пазнавальных магчымасцей вучняў, плануемых вынікаў вучэбных заняткаў. Метадычна мэтазгодна тэмы творчых заданняў па выбары (міні-праекты ў вучэбным дапаможніку) прапаноўваць вучням загадзя, перад вывучэннем адпаведнага раздзела, і знаёміць іх з патрабаваннямі да вынікаў праектнай дзейнасці.

Трэба мець на ўвазе, што каляндарна-тэматычнае планаванне не з'яўляецца нарматыўным дакументам. Педагогі могуць уносіць у яго змены з улікам пазнавальных здольнасцей вучняў таго ці іншага класа, уласнага вопыту выкладання вучэбнага прадмета.

У адукацыйным працэсе неабходна выкарыстоўваць метадычныя рэкамендацыі па рабоце з новым вучэбным дапаможнікам «Грамадазнаўства» пад рэдакцыяй А. М. Данілава, размешчаныя на Нацыянальным адукацыйным партале (<http://www.adu.by>).

9 клас

(35 г на год, у тым ліку 5 г — рэзервовы час; 2 г на тыдзень)

Грамадазнаўства : вучэб. дапам. для 9 кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. М. Данілаў [і інш.] ; пад рэд. А. М. Данілава. Мінск, 2019.

№ ўрока	Дата	Тэма ўрока	Колькасць гадзін	Мэты вывучэння тэмы	Характарыстыка асноўных відаў і спосабаў дзейнасці	Дамашняе заданне
1	2	3	4	5	6	7
III чвэрць						
1		<p>Уводзіны</p> <p>1. Асаблівасці вучэбнага прадмета «Грамадазнаўства».</p> <p>2. Праблема чалавека — ключавая праблема сучаснасці.</p> <p>3. Навукі пра чалавека</p>	1	<p>Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэцый вучняў:</p> <p>ведаць мэты, задачы і асаблівасці вывучэння вучэбнага прадмета «Грамадазнаўства»; умець канкрэтызаваць прыкладамі найбольш актуальныя праблемы развіцця сучаснага грамадства і чалавека</p>	<p>1. Міні-лекцыя настаўніка пра мэты, задачы і асаблівасці вывучэння вучэбнага прадмета «Грамадазнаўства».</p> <p>2. Мазгавы штурм па пытанні: «Якія прафесіі будуць найбольш запатрабаванымі праз 5, 10 гадоў?»</p> <p>3. Работа ў групах. Задача вучняў — вывучыць прагнозы прафесій будучыні і скласці топ-10 самых запатрабаваных; абмеркаваць вынікі.</p> <p>Плануемы вынік: вучні зрабяць вывад пра тое, што ў сучасным свеце найбольш запатрабаванымі з'яўляюцца спецыялісты з міждысцыплінарнымі кампетэцыямі.</p> <p>4. Размеркаванне (па выбары вучняў) міні-праектаў па раздзелах «Чалавек» і «Дзейнасць, зносіны, узаемадзеянне», азнамленне з крытэрыямі ацэнкі праектаў</p>	Уводзіны

1	2	3	4	5	6	7
Раздзел 1. Чалавек						
2	Унікальнасць чалавека 1. Бялагічнае і сацыяльнае ў чалавеку. 2. Індывід, асоба, індывідуальнасць. 3. Свядомасць і сама-свядомасць	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучнёў: ведаль азначэнні асноўных паняццяў: <i>індывід, індывідуальнасць, асоба, свядомасць</i> ; умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык правы біялагічнага, псіхалагічнага і сацыяльнага ў чалавеку	1. Актуалізацыя ведаў вучнёў пра прыроду чалавека з дапамогай уводнай інфаграфікі. Абмеркаванне ключавага пытання да параграфа. 2. Індывідуальная работа вучнёў са схемай на с. 9. Абмеркаванне пытання: «Чым псіхіка чалавека адрозніваецца ад псіхікі жывёл?» 3. Выкананне задання на с. 11. Абмеркаванне ў парах пытанняў: «Я ўжо асоба ці яшчэ не? Якая я асоба?» 4. Работа з аўтапартрэтамі мастакоў на с. 14 (свядомасць і самасвядомасць)	§ 1, пытанні і заданні	
3	Тэмперамент, характарыстыкі і іх характарыстыка 1. Тыпы тэмпераменту і іх характарыстыка. 2. Рысы характару. 3. Віды здольнасцей, узроўні іх развіцця	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучнёў: ведаль азначэнні асноўных паняццяў: <i>тэмперамент, характар, здольнасці</i> ; умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык тыпы тэмпераменту, рысы характару, віды і ўзроўні развіцця здольнасцей; характарызаваць тэмперамент	1. Работа з паняццем <i>тэмперамент</i> . Задача — прасачыць, як змянялася вучэнне пра тэмперамент (заданне на с. 17). 2. Вырашэнне праблемных сітуацый (заданне на с. 18). Работа з уводнай інфаграфікай. 3. Работа з паняццем <i>характар</i> . Абмеркаванне гісторыі вучнёў пра людзей з моцным характарам (заданне на с. 21). 4. Міні-дыскусія па пытанні: «Чаму гэтыя заўсёды актуальны і цікавы для нашчадкаў?»	§ 2, пытанні і заданні	

1					5	6	7
4		<p>рамент і характар чалавека; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі віды зольнасцей і спосабы іх развіцця</p> <p>Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў:</p> <p>ведаль азначэнні асноўных паняццяў: <i>эмоцыі, воля, прыёмы развіцця валавых якасцей асобы</i>; умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык эмоцый і эмацыянальных станаў; характарызаваць спосабы кіравання эмоцыямі і пачуццямі; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі віды эмоцый і пачуццяў; значнасць валавых якасцей у жыцці чалавека</p>	<p>1</p>	<p>1. Характар чалавека; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі віды зольнасцей і спосабы іх развіцця</p> <p>Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў:</p> <p>ведаль азначэнні асноўных паняццяў: <i>эмоцыі, воля, прыёмы развіцця валавых якасцей асобы</i>; умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык эмоцый і эмацыянальных станаў; характарызаваць спосабы кіравання эмоцыямі і пачуццямі; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі віды эмоцый і пачуццяў; значнасць валавых якасцей у жыцці чалавека</p>	<p>1. Магавы штурм па пытанні: «Ці можна кіраваць сваімі эмоцыямі і пачуццямі?»</p> <p>2. Работа з заданнямі на с. 27–28, 31. Задача вучняў – выкарыстоўваючы фота, «кола эмоцый», сімвалы эмоцый, распазнаваць розныя эмоцыі і эмацыянальныя станы.</p> <p>3. Работа ў парах. Задача вучняў – абмеркаваць парады для зняцця эмацыянальнага напружання.</p> <p>4. Абмеркаванне значнасці валавых якасцей у жыцці чалавека (заданне на с. 33)</p>	<p>§ 3, пытанні і заданні</p>	
5	<p>Накіраванасць асобы</p> <p>1. Светапогляд і яго</p>	<p>1</p>	<p>1. Работа з паняццем <i>светапогляд</i>. Выкананне заданняў на с. 36–38. Задача вучняў – ахарактарызаваць светапогляд асобы, канкрэтызаваць</p>	<p>§ 4, пытанні і заданні</p>			

1	2	3	4	5	6	7
		роля ў жыцці чалавека. 2. Духоўны свет асобы. 3. Бездухоўнасць і яе прычыны		няцця <i>светапогляд</i> ; умець характарызаваць светапогляд асобы; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі ролю светапогляду ў жыцці чалавека, праявы духоўнасці і бездухоўнасці ў чалавеку	прыкладамі ролю светапогляду ў жыцці чалавека. 2. Абмеркаванне ключавой ролі сэнсу жыцця ў вызначэнні накіраванасці асобы і яе светапогляду (заданні на с. 40). 3. Работа з сацыяльнай рэкламай (заданне на с. 41). Задача вучняў — растлумачыць і канкрэтызаваць прыкладамі праявы духоўнасці і бездухоўнасці ў чалавеку	
6	Пазнанне чалавекам самота сябе 1. Спосабы самапазнання. 2. Я-канцэпцыя і самаацэнка асобы. 3. Шляхі самаразвіцця асобы	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведаць азначэнне паняцця <i>самаацэнка</i> ; умець характарызаваць Я-вобразы, шляхі самаразвіцця асобы; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі ўзровень самаацэнкі (адэкватная, занижаная, завышаная)	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: 1. Індывідуальная работа вучняў па актуалізацыі самапазнання. Выкананне практыкавання (заданне на с. 44), якое дазваляе лепш зразумець узаемазвязь паміж сваімі асабістымі якасцямі і тым, як іх успрымаюць навакольныя (Акно Джохары). 2. Міні-лекцыя настаўніка па «Я-канцэпцыі» К. Роджэрса. Задача вучняў — стварэнне калажу «Мае Я-вобразы». 3. Работа з формулай самаацэнкі. Выкананне заданняў на с. 46–47. Задача вучняў — канкрэтызаваць прыкладамі ўзроўні самаацэнкі. 4. Выкананне задання 4 на с. 49. Абмеркаванне вынікаў у парах	Заданні для абгульнення па раздзеле «Чалавек» (с. 50–51), падтрымка да кантролю ведаў	

1	2	3	4	5	6	7
7		Абагульненне па раздзеле 1. Кантроль і ацэнка вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: умець выяўляць і тлумачыць асноўныя прычыны вывучаных з'яў і паняццяў; абагульняць вывучаныя матэрыялы, фармуляваць і аргументаваць уласны пункт погляду па вывучаемых пытаннях; прымяняць засвоеныя веды і ўменні пры рашэнні вучэбна-пазнавальных і практычных задач	1. Работа ў групах: актуалізаваныя вывучаных з'яў і паняццяў, фармуляванне вывадаў пра грамадскую сутнасць чалавека. 2. Выкананне праверачнай работы па раздзеле 1 (варыянт 1). Вусны кантроль па раздзеле 1 (варыянт 2). Заўвага. Заданні для арганізацыі кантролю павінны быць складзены ў адпаведнасці з асноўнымі патрабаваннямі да вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў (гл. вучэбную праграму)	Выбар міні-праектаў па раздзеле «Дзейнасць, зносіны, узаемадзеянне» (па заданні)
Раздзел 2. Дзейнасць, зносіны, узаемадзеянне						
8		Дзейнасць чалавека 1. Структура дзейнасці. 2. Патрэбы і матывы чалавека. 3. Віды дзейнасці	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведаць азначэнні асноўных паняццяў: <i>патрэба, матывы, дзейнасць</i> ; умець характарызаваць структуру дзейнасці, асноўныя віды дзейнасці (гульня, вучоба, праца)	1. Актуалізаваныя ведаў вучняў пра дзейнасць чалавека. Работа са схемай «Структура дзейнасці» (заданне на с. 54). 2. Работа ў парах па пытаннях: «Чаму важна разумець матывы дзейнасці людзей?» (заданне на с. 55). 3. Работа з увольнай інфраграфікай па пірамідзе патрэб (заданне на с. 56). 4. Індывідуальная работа. Задача вучняў — складзі дыяграму «Мой	§ 6, пытанні і заданні

1	2	3	4	5	6	7
				і іх ролю ў жыцці чалавека; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі асноўныя віды патрэб чалавека (біялагічныя, сацыяльныя, духоўныя), узасма-сувязь патрэб і матываў у дзейнасці чалавека	дзень у медыясферы» (будзёны або выхадны), параўнаць з дыяграмамі аднакласнікаў, абмеркаваць вынікі. 5. Абмеркаванне пытання: «Як узасмавязаны розныя віды дзейнасці?» (заданне на с. 59)	
9	Зносіны і іх роля ў жыцці чалавека 1. Зносіны, іх формы. 2. Сродкі зносін		1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: умець тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі спосабы ўздзеяння людзей адзін на аднаго (заражэнне, унутрынае, перакананне, пераўтварэнне); тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі формы зносін (імператыўныя, маніпулятыўныя, дыялагічныя), значэнне розных сродкаў зносін	1. Міні-лекцыя настаўніка па формах зносін. 2. Работа ў групах. Задача вучняў — выкарыстоўваючы інфрафіку, распазнаць формы і сродкі зносін на канкрэтных прыкладах (заданне на с. 64). 3. Работа ў групах: імпэніроўка розных спосабаў уздзеяння на людзей у штодзённым жыцці з наступным абмеркаваннем выкарыстоўваемых прыёмаў для дасягнення мэты зносін (заданні на с. 65—66)	§ 7, пытанні і заданні 1—3

1	2	3	4	5	6	7
10		Зносіны і іх роля ў жыцці чалавека 3. Прынцыпы зносін і этыкет. 4. Асабліваці вяртуальных зносін (<i>резерв</i>)	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведца азначае паняцця <i>зносіны</i> ; умець характарызаваць прынцыпы зносін, адрозненні этыкету дзелавых і недзелавых зносін, правілы і асаблівасці бяспечных і канструктыўных інтэрнэт-зносін	1. Актуалізацыя ведаў вучняў пра формы зносін. Выкананне заданняў па характарыстыцы прынцыпаў зносін і этыкету на с. 67–68. 2. Работа ў групах. Выкананне заданняў на с. 70. Плануемы вынік: вучні змогуць канкрэтызаваць прыкладамі формы і сродкі зносін. 3. Работа ў парах: рашэнне практычных задач па веданні правіл бяспечных інтэрнэт-зносін. Выкананне задання 4 на с. 71	§ 7, пытанні і заданне 4
11		Міжасобныя адносіны 1. Віды міжасобных адносін	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведца азначэнні асноўных паняццяў: <i>лідарства, калектывізм, індыўдуалізм, канфармізм, нонканфармізм, стэрэатып</i> ; умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык стэрэатыпы ва ўспрыманні людзей, стэрэатыпы і спосабы пераадолення прышых людзей	1. Абмеркаванне ключавага пытання да ўрока: «Дзе ёсць наслле, няма сяброўства і любові?» Гутарка з вучнямі і абмеркаванне пытання: «Што тацое любові?» Выкананне заданняў на с. 73–74. 2. Работа з паняццем <i>стэрэатып</i> . Фронтальная работа са схемай стэрэатыпа (заданне на с. 76). Індывідуальная работа (заданне на с. 77). Абмеркаванне вынікаў пошуку і адказу на пытанне: «Ці спрыяе медыя стэрэатыпізацыі ўспрымання людзей?»	§ 8, пытанні і заданні 1–3

1	2	3	4	5	6	7
12	Міжасобасныя адносіны 2. Узаемадзеянне людзей у малых групах. 3. Лідарства (<i>рэзэрв</i>)	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведцаць азначэнні асноўных паняццяў: <i>лідарства, калектывізм, індывідуалізм, канфармізм, нонканфармізм, стэрэатып</i> ; умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык булінг (ганенне і агрэсіўныя паводзіны ў групе); тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі стыль лідарства	1. Работа з паняццямі: <i>калектывізм, індывідуалізм, канфармізм, нонканфармізм</i> . Мазгавы штурм па пытанні: «Ці можна лічыць адмаўленне ўсіх групавых норм прайвай сапраўднай незалежнасці, самастойнасці асобы?» Выкананне задання на с. 78. 2. Работа ў групах па пытанні: «Чаму булінг — гэта хвароба ўсёй групы, а не праблема асобнага чалавека?» Выкананне задання на с. 79. Задача вучняў — запісаць пяць правіл зносін у класе, важных для папярэджання булінга, абмеркаваць і стварыць рэйтынг правіл паводзін у групе. 3. Актуалізацыя і сістэматызацыя ведаў вучняў па паняцці <i>лідарства</i> . Плануем вынік: вучні будуць адрозніваць паняцці <i>лідар і краўнік</i> , тлумачыць і канкрэтызаваць прыкладамі стыль лідарства	§ 8, пытанні і заданне 4	
13	Сямейныя адносіны 1. Шлюб 2. Віды і функцыі сям'і.	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведцаць азначэнні асноўных паняццяў: <i>сям'я, шлюб</i> ; <i>шлюб</i> ;	1. Работа з паняццямі <i>шлюб і сям'я</i> . Мазгавы штурм па пытаннях: «Навошта людзі імкнуча даведацца пра гісторыю свайго роду? Іменны прадстаўнікоў колькіх пакаленняў сваіх продкаў вы ведаеце?» Выкананне заданняў на с. 84—85.	§ 9, пытанні і заданні	

1	2	3	4	5	6	7
		3. Сям'я як каштоўнасць		умець тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі віды сям'і, функцыі сям'і, значнасць сям'і ў жыцці чалавека	2. Абмеркаванне функцый сям'і. Выкананне задання на с. 86. Работа з ілюстрацыяй «Сям'я 150 гадоў таму і сёння» (с. 87). Задача вучняў – ахарактарызаваць паказаную на ілюстрацыі групу і вызначыць, якія функцыі сям'і могуць быць адлюстраваны з дапамогай ілюстрацыі. Рашэнне вучэбна-пазнавальных задач. 3. Сям'я як каштоўнасць. Выкананне задання 3 на с. 89	
14		Супярэчнасці міжасобасных адносін 1. Паняцце «канфлікт», яго структура і дынаміка. 2. Дзелавыя і асобасныя канфлікты. 3. Унутрыасобасныя канфлікты і іх пераадоленне	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведзя азначэнне паняцця <i>канфлікт</i> ; умець распазнаваць на аснове прыведзеных ахарактарыстык дзелавыя і асобасныя канфлікты; характарызаваць структуру і дынаміку міжасобаснага канфлікту, прыкметы ўнутрыасобаснага канфлікту і спосабы яго вырашэння; умець тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі тыпы ўзаемадзеяння (кааперацыя і канкурэнцыя)	1. Работа з паняццем <i>канфлікт</i> . Выкананне заданняў на с. 91–92, 95. Плануемы вынік: вучні змогуць ахарактарызаваць структуру і дынаміку міжасобаснага канфлікту, адрозненні дзелавых канфліктаў ад асобасных, канкрэтызаваць прыкладамі розныя тыпы ўзаемадзеяння (канкурэнцыя і кааперацыю). 2. Работа з паняццем <i>унутрыасобасны канфлікт</i> . Міні-лекцыя настаўніка пра віды ўнутрыасобасных канфліктаў і спосабы іх вырашэння. Выкананне задання на с. 98	\$ 10, пытанні і заданні

1	2	3	4	5	6	7
15	Вырашэнне міжасобасных супярэчнасцей 1. Правілы канструктыўных зносін і паводзін. 2. Стратэгіі паводзін у канфліктнай сітуацыі. 3. Урэгуляванне канфлікту	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: умець характарызаваць спосабы канструктыўнага вырашэння канфліктных сітуацый; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі значэнне вырашэння канфліктаў наступным спосабам, стратэгіі паводзін у канфліктнай сітуацыі (супрацоўніцтва, саперніцтва, кампраміс, пазбяганне, прыстасаванне)	1. Мазгавы штурм па пытанні: «Урэгуляванне канфлікту магчыма зусёды?» 2. Абмеркаванне правіл канструктыўных зносін. Выкананне задання на с. 102. 3. Выбар стратэгіі паводзін у канфлікце. Работа ў групах. Выкананне задання на с. 103. 4. Абмеркаванне спосабаў урэгулявання канфлікту. Выкананне заданняў 3–4 на с. 105	Заданні для абгульвання па раздзеле «Дзейнасць, зносіны, узаемадзеянне», падрыхтоўка да кантролю ведаў	
16	Абагульненне па раздзеле 2. Кантроль і ацэнка вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: умець выяўляць і тлумачыць асноўныя прыметы вывучаных з'яў і паняццяў; абагульняць вывучаны матэрыял, фармуляваць і аргументаваць уласны пункт погляду па вывучаемых пытаннях; прымяняць	1. Работа ў групах: актуалізацыя вучаных з'яў і працэсаў, фармуляванне вывадаў пра дзейнасць, зносіны, узаемадзеянне. 2. Выкананне праверачнай работы па раздзеле 2 (варыянт 1). Вусны кантроль па раздзеле 2 (варыянт 2). Займага. Заданні для арганізацыі кантролю павінны быць складзены ў адпаведнасці з асноўнымі патрабаваннямі да вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў (гл. вучэбную праграму)	Выбар міні-праектаў па раздзеле «Асоба, грамадства, дзяржава» (па жаданні)	

1	2	3	4	5	6	7
				засвоеныя веды і ўменні пры раішэнні вучэбна-пазнавальных і практычных задач		
Раздзел 3. Асоба, грамадства, дзяржава						
17	Сацыяльныя нормы і паводзіны асобы 1. Паняцце і прыметы сацыяльных норм. 2. Нормы маралі. 3. «Залатое правіла» маральнасці	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнага вучня: ведцаць азначэнні асноўных паняццяў: <i>мараль, права</i> ; умець характарызаваць нормы маралі як рэгулятары паводзін асобы; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць правіламі «залатое правіла» маральнасці	1. Работа з інфраграфікай па пытанні: «Што такое сацыяльныя нормы?» 2. Выкананне заданняў па характарыстыцы звычай і традыцый як сацыяльных норм. 3. Міні-дыскусія па пытанні: «Якіх маральных норм прычыпова важна прытрымлівацца сучаснаму чалавеку?» Выкананне заданняў на с. 114–115. 4. Параўнанне становаўчай і адмоўнай фармулёўкі «залатого правіла маральнасці» (аформіць у выглядзе табліцы), выкананне задання 3 на с. 116–117. Падвыдзенне вынікаў прыёмам «Прадоўжыце сказ»: «Калі мы захочам, каб нас любілі і былі да нас міласэрнымі, мы самі павінны быць...»	§ 12, пытанні і заданні	
18	Узаемадзеянне асобы і дзяржавы	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнага вучня:	1. Актualізацыя ведаў вучняў па гісторыі беларускай дзяржаўнасці. Выкананне заданняў на с. 119–120.	§ 13, пытанні і заданні	

1	2	3	4	5	6	7
19		<p>1. Дзяржава і яе прыкметы.</p> <p>2. Права ў сістэме сацыяльных норм.</p> <p>3. Грамадзянства як прававая сувязь чалавека з дзяржавай</p>		<p>ведальце азначэнні асноўных паняццяў: <i>дзяржава, грамадзянства, права;</i> умець характарызаваць нормы маралі і нормы права як рэгулятары паводзін асобы, грамадзянства як прававую сувязь з дзяржавай, беларускую дзяржаву па асноўных прыметах</p>	<p>2. Работа ў групах з тэкстам вучэбнага дапаможніка: складанне схемы «Прыкметы дзяржавы».</p> <p>3. Мазгавы штурм па пытанні: «Чаму дзяржава не можа існаваць без заканаў?»</p> <p>Плануемы вынік: вучні тлумачыць неабходнасць вывучэння прававых норм.</p> <p>4. Работа ў групах: параўнанне паняццяў <i>грамадзянін, грамадзянства і грамадзянскасць</i></p>	<p>§ 14, пытанні і заданні</p>
		<p>Асноўныя задачы</p> <p>1. Канстытуцыя — асноўны закон дзяржавы.</p> <p>2. Асновы канстытуцыйнага ладу Рэспублікі Беларусь.</p> <p>3. Структура Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь</p>	1	<p>Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў:</p> <p>ведальце азначэнне паняцця <i>канстытуцыя</i>;</p> <p>умець характарызаваць структуру Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, асновы канстытуцыйнага ладу Рэспублікі Беларусь</p>	<p>1. Актualізацыя ведаў вучняў з дапамогай ключавога пытання: «Чаму канстытуцыя з’яўляецца асноўным законам дзяржавы?»</p> <p>2. Абмеркаванне гісторыі канстытуцыі і этапаў канстытуцыйнага развіцця Беларусі (заданні на с. 126—127).</p> <p>3. Каменціраванае чытанне праэмбулы Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, азнаямленне са структурай канстытуцыі.</p> <p>4. Работа ў групах з тэкстам вучэбнага дапаможніка і тэкстам І раздзела Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь: складанне схемы «Асновы канстыту-</p>	

1	2	3	4	5	6	7
					цыйнага ладу Рэспублікі Беларусь» (заданні на с. 129). Падвыдзенне вынікаў — зварот да ключавага пытання: «Чаму канстытуцыя з'яўляецца асноўным законам дзяржавы?»	
IV чвэрць						
20	Правы чалавека і грамадзяніна ў Рэспубліцы Беларусь 1. Паняцце, прынцыпы і пакаленні правоў чалавека. 2. Міжнародныя стандарты па ахове правоў чалавека. 3. Правы і абавязкі грамадзяніна Рэспублікі Беларусь	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучыць: ведаць азначэнне паняцця <i>правы чалавека</i> , асноватворныя міжнародныя дакументы ў галіне правоў чалавека; умець характарызаваць пакаленні правоў чалавека; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі асноўныя прынцыпы правоў чалавека, узаемасувязь правоў і абавязкаў грамадзян, віды канстытуцыйных правоў і абавязкаў грамадзян Рэспублікі Беларусь	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучыць: ведаць азначэнне паняцця <i>правы чалавека</i> , асноватворныя міжнародныя дакументы ў галіне правоў чалавека; умець характарызаваць пакаленні правоў чалавека; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі асноўныя прынцыпы правоў чалавека, узаемасувязь правоў і абавязкаў грамадзян, віды канстытуцыйных правоў і абавязкаў грамадзян Рэспублікі Беларусь	1. Работа з паняццем <i>правы чалавека</i> . Абмеркаванне ў парах асноўных прынцыпаў правоў чалавека (заданне на с. 132). 2. Міні-лекцыя настаўніка «Пакаленні правоў чалавека» (запаўненне табліцы, выкананне задання 4 на с. 140). 3. Работа з вытрымкамі з міжнародных дакументаў аб правах чалавека па пошуку выдзеленых правоў, іх характарыстыцы і групаванні ў асноўныя катэгорыі. 4. Работа з тэкстам II раздзела Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь (заданне: выявіць узаемасувязь правоў і абавязкаў грамадзяніна Рэспублікі Беларусь)	§ 15, пытанні і заданні на с. 140

1	2	3	4	5	6	7	
21		<p>Дзяржаўная ўлада ў Рэспубліцы Беларусь</p> <p>1. Прынцып падзелу ўлад.</p> <p>2. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь — Кіраўнік дзяржавы і гарант Канстытуцыі</p>	1	<p>Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў:</p> <p>ведальца азначэнні асноўных паняццяў: <i>Прэзідэнт, мясцовае самакіраванне, мясцовае кіраванне, Нацыянальны сход, Палата прадстаўнікоў, Савет Міністраў, Суд, Канкрэтызацыя прыкладамі прыкладнага тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі прынцып падзелу ўлад</i></p>	6	<p>1. Актualізацыя ведаў вучняў па гісторыі пра прынцып падзелу ўлад.</p> <p>2. Работа з паняццямі: <i>Нацыянальны сход, Палата прадстаўнікоў, Прэзідэнт, Савет Рэспублікі, Савет Міністраў, суд</i> (вызначэнне сутнасных прымет). Складанне схем «Органы дзяржаўнай улады Рэспублікі Беларусь» на аснове інфаграфікі і тэксту Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.</p> <p>3. Канкрэтызацыя прыкладамі прынцыпу падзелу ўлад (выкананне задання на с. 47), рашэнне вучэбна-пазнавальных задач</p>	§ 16
22		<p>Дзяржаўная ўлада ў Рэспубліцы Беларусь</p> <p>3. Органы дзяржаўнай улады Рэспублікі Беларусь і іх паўнамоцтвы (<i>рэзэрв</i>)</p>	1	<p>Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў:</p> <p>аснове распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык паўнамоцтвы органаў дзяржаўнай улады ў Рэспубліцы Беларусь</p>	6	<p>1. Работа з характарыстыкамі органаў дзяржаўнай улады Рэспублікі Беларусь (выкананне і абмеркаванне заданняў на с. 145—146, 148).</p> <p>2. Работа з актуальнай інфармацыяй на сайтах органаў дзяржаўнай улады (рэспубліканскага і мясцовага ўзроўня) на іх паўнамоцтвах, разглядаемых пытаннях, каналах зваротнай сувязі.</p> <p>3. Рашэнне практычных задач па рэалізацыі права грамадзян на асабісты або калектыўны зварот у орган дзяр-</p>	§ 16, пытанні і заданні на с. 149

1	2	3	4	5	6	7
23	<p>Правы і адказнасць непаўналетніх</p> <p>1. Правы дзіцяці і іх ахова.</p> <p>2. Дзеяздольнасць і адказнасць непаўналетніх у Рэспубліцы Беларусь</p>	1	<p>Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў:</p> <p>ведаль асноўныя правыя дакументы ў галіне аховы правоў дзіцяці; умець характарызаваць правы дзіцяці ў Рэспубліцы Беларусь; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі асаблівасці праваздольнасці, дзеяздольнасці і прававой адказнасці непаўналетніх у Рэспубліцы Беларусь</p>	<p>жаўнай улады (кейсы на вызначэнне органа дзяржаўнай улады, куды неабходна звярнуцца для вырашэння той ці іншай праблемы)</p> <p>1. Актualізацыя ведаў вучняў прыпыцы, пакаленні і асноўныя групы правоў чалавека.</p> <p>2. Работа з паняццем <i>правы дзіцяці</i>, інфаграфікай «Якія правы ёсць у дзяцей?».</p> <p>Плануемы вынік: вучні будуць ведаць прычыны прыняцця міжнародных і нацыянальных прававых актаў па правах дзіцяці, а таксама арганізацый па іх ахове.</p> <p>3. Работа ў групах: вызначэнне статусу і правоў непаўналетніх у галіне грамадзянскага, працоўнага, сямейнага заканадаўства (аформіць у выглядзе табліцы). Рашэнне практычных задач.</p> <p>4. Міні-дыскусія па пытанні: «Чаму няведанне закона не вызваляе ад адказнасці?»</p> <p>Плануемы вынік: вучні будуць разумець, што такое правапарушэнне (адрозненне маральнага праступка ад прававага праступка, праступка ад злачынства), асаблівасці прававой адказнасці непаўналетніх</p>	<p>§ 17, заданні для абагульнення па раздзеле «Асоба, грамадства, дзяржава», падрыхтоўка да кантролю ведаў</p>	

1	2	3	4	5	6	7
24	Абагульненне па раздзеле 3. Кантроль і ацэнка вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў; умець выяўляць і тлумачыць асноўныя прычыны вывучаных з'яў і паняццяў; абатульненне вывучаных матэрыялаў, фармуляванне і аргументацыя вывадаў; канкрэтызацыя вывучаных паняццяў і вывадаў на прыкладах	1. Работа ў групах: актуалізацыя вывучаных з'яў і працэсаў, іх сістэматызацыя і абагульненне, фармуляванне вывадаў пра механізмы ўзаемадзеяння асобы, грамадства і дзяржавы. 2. Выкананне праверачнай работы па раздзеле 3 (варыянт 1). Вусны кантроль па раздзеле 3 (варыянт 2). Заўвага. Заданні для арганізацыі кантролю павінны быць складзены ў адпаведнасці з асноўнымі патрабаваннямі да вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў (гл. вучэбную праграму)	Выбар міні-праектаў па раздзеле «Чалавек у свеце культуры» (па жаданні)	
Раздзел 4. Чалавек у свеце культуры						
25	Культура, яе прызначэнне і функцыі 1. Паняцце культуры. 2. Функцыі культуры. 3. Пераемнасць і развіццё культуры	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў; ведальніца паняцця <i>культура</i> ; умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык функцыі культуры; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі праявы духоўнай і матэрыяльнай культуры	1. Работа з паняццем <i>культура</i> . Вызначэнне асноўных падходаў да вывучэння культуры і канкрэтызацыя прыкладамі яе функцый на аснове інфармацыі і схемы «Функцыі культуры» (выкананне заданняў на с. 164, 166). 2. Работа ў групах. Абомеркаванне вучнямі дасягненняў матэрыяльнай і духоўнай культуры XX ст. з акцэнтам на значнасць дасягнення (адказ аформіць у выглядзе табліцы). 3. Работа з паняццем <i>традыцыя</i> : пабудова асацыятыўнага рада з наступ-	§ 18, пытанні і заданні на с. 170	

1	2	3	4	5	6	7
26		Масавая, элітарная, народная культура 1. Характэрныя рысы масавай культуры	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведаць азначэнне паняцця <i>масавая культура</i> ; умець тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі камерцыйны характар масавай культуры	<p>ным абмеркаваннем пытання ацэнкі традыцый як прагрэсіўнай або рэакцыйнай. Выкананне заданняў на с. 167 – 168</p> <p>1. Актualізацыя ведаў вучняў пра віды культуры. 2. Работа з інфраграфікай. Абмеркаванне пытання: «Культура заснавана на традыцыях, стандартах або пэўных?» 3. Работа ў групах. Характарыстыка праяў масавай культуры ў літаратуры, жыццё, кінематографіе, спорце, індустрыі прыгажосці і г. д. Заданне па постарах на с. 174 (праца з памяткай па аналізе постара). 4. Дыскусія па пытанні: «Масавая культура культывуе прыгажосць і стварае моду?» Выкананне задання на с. 174</p>	§ 19, заданне 1 (запаўненне табліцы па масавай культуры)
27		Масавая, элітарная, народная культура 2. Асаблівасці элітарнай культуры. 3. Народная культура	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведаць азначэнні асноўных паняццяў: <i>народная культура</i> , <i>элітарная культура</i> ; умець характарызаваць формы культуры (народ-	<p>1. Актualізацыя ведаў вучняў пра характэрныя рысы масавай культуры. Праца з выявамі, якія ілюструюць характэрныя асаблівасці элітарнай і масавай культуры. 2. Работа ў групах з характарыстыкамі элітарнай і народнай культуры (заданні на с. 177, 179). 3. Абмеркаванне пытання: «Як узае-</p>	§ 19

1	2	3	4	5	6	7
		ў сучасным грамадстве (<i>рэзюме</i>)		ная, масавая, элітарная); тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі ролю народнай культуры ў сучасным грамадстве, узаемасувязь і ўзаемаўплыў элітарнай і масавай культуры, народную культуру як аснову нацыянальнай культуры	мавязана масавая, элітарная і народная культура?» (заданні на с. 178, 2–3 на с. 181)	
28	Медыякультура сучаснага грамадства 1. Паняцці медыя і медыякультуры. 2. Асаблівасці медыякультуры	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведаць азначэнне паняцця <i>медыякультура</i> ; умець аналізаваць і ацэньваць медыятэксты	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў:	1. Работа з паняццем <i>медыя</i> . Выкарыстанне інфраграфікі для адказу на пытанне: «Што такое медыя?» (старыя і новыя медыя). Выкананне задання на с. 183 (мова медыя, жанры). 2. Работа з уласцівацямі <i>медыятэксту</i> . Аналіз актуальных медыятэкстаў розных жанраў па пытаннях на с. 185 (кейсы з медыятэкстамі)	§ 20, заданне 1 на с. 188
29	Медыякультура сучаснага грамадства 3. Уплыў медыя на культуру	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык верагод-	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык верагод-	1. Работа з паняццем <i>медыякультура</i> . Плануемы вынік: вучні змогуць ахарактарызаваць медыякультуру спецыфічна і стваральніча медыятэкстаў. 2. Работа з памяткай для праверкі	§ 20, пытанні і заданні на с. 188

1	2	3	4	5	6	7
		туру асобы і грамадства (рэзюме)		насьць інфармацыі ў мас-медыя; тлумачыць і (або) канкрэтны рэтызаваць прыкладамі ўплыў медыя на культуру асобы і грамадства	верагоднасці інфармацыі ў масмедыя. Выкананне задання 2 на с. 188. 3. Абмеркаванне ўплыву медыя на культуру асобы і грамадства. Выкананне заданняў на с. 187—188	
30		Субкультура і контркультура 1. Паняцце субкультуры. 2. Віды маладзёжных субкультур. 3. Контркультура	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведаць азначэнне паняцця <i>субкультура</i> ; умець распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык віды маладзёжных субкультур; тлумачыць і (або) канкрэтны рэтызаваць прыкладамі адрозненні субкультуры ад контркультуры	1. Работа з фрагментамі тэкстаў, візуальнымі матэрыяламі, якія ілюструюць асаблівасці асобных субкультур, палемічнымі артыкуламі, выступленнямі пра месца контркультуры ў сучаснай культурнай прасторы. Задача — растлумачыць культурную разнастайнасць грамадства з вызяленнем субкультур па ўзроставым, нацыянальным, прафесійным, маёмасным, рэлігійным і іншых крытэрыях. 2. Работа з інфаграфікай. Абмеркаванне пытання: «Субкультура — гэта шлях да сябе або ўцёкі ад рэальнасці?» Выкананне заданняў на с. 191, 194. 3. Работа з маладзёжнымі субкультурамі (прычыны ўзнікнення, згуртаванні, імідж, узаемаадносіны з іншымі субкультурамі і інш.). Заданне на с. 192	§ 21, пытанні і заданні на с. 196

1	2	3	4	5	6	7		
31		Культурная разнастайнасць і дыялог культур 1. Універсальныя і ўніверсальныя і ўніверсальныя рысы культуры. 2. Нацыянальнасць культуры. 3. Полкультурнае ўзаемадзеянне	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: ведальца азначэнне паняцця <i>нацыянальная культура</i> ; уменне распазнаваць на аснове прыведзеных характарыстык этнакультурныя стэрэатыпы і праявы ксенафобіі; характарызаваць спосабы захавання і развіцця нацыянальнай культуры; тлумачыць і (або) канкрэтызаваць прыкладамі праявы ўніверсальнага і ўнікальнага ў культуры, культурную разнастайнасць Беларусі	6	1. Работа ў групах над правамі ўніверсальнага ў культуры. Выкананне задання на с. 198. 2. Работа з паняццем <i>нацыянальная культура</i> , са схемай «Кампаненты нацыянальнай культуры». Выкананне і абмеркаванне заданняў на с. 201–202. Плануемы вынік: вучні змогуць растлумачыць важнасць захавання і развіцця нацыянальнай культуры і ахарактарызаваць іх спосабы. 3. Актualізацыя паняцця <i>стэрэатып</i> . Дыскусія на тэму «Этнакультурныя стэрэатыпы з'яўляюцца прычынай ксенафобіі». Выкананне задання на с. 204	7	Заданні для абгульнення па раздзеле «Чалавек у свеце культуры», падрыхтоўка да кантролю ведаў
32		Абагульненне па раздзеле 4. Кантроль і ацэнка вынікаў вучэбна-пазнавальнай	1	Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў: уменне выяўляць і тлумачыць асноўныя прыметы вывучаных з'яў і паняццяў; абагульняць вучаны матэрыял, фар-	6	1. Работа ў групах: актуалізацыя вывучаных з'яў і праяваў іх сістэмавання вывадаў пра асноўныя формы і механізмы развіцця культуры. 2. Выкананне правачай работы па раздзеле 4 (варыянт 1). Вусны кантроль па раздзеле 4 (варыянт 2).	7	Падрыхтоўка да абароны міні-праектаў

1	2	3	4	5	6	7
		дзейнасці вучняў		муляваць і аргументаваць вывады; канкрэтызаваць вывучаныя паняцці і вывады на прыкладах	<p>Заўвага. Заданні для арганізацыі кантролю павінны быць складзены ў адпаведнасці з асноўнымі патрабаваннямі да вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў (гл. вучэбную праграму)</p>	
33		Выніковае абагульненне. Урок абароны міні-праектаў	1	<p>Фарміраванне і ўдасканаленне кампетэнтнай вучняў:</p> <p>умець вызначаць праблему, якая патрабуе вырашэння; выбраць тэму праекта; планавашь этапы праектнай дзейнасці; вызначаць шляхі, сродкі вырашэння праблемы; афармляць сваё вырашэнне ў выглядзе праекта; ацэньваць якасць рэалізаванай праекта</p>	<p>1. Прадстаўленне і абарона індывідуальных і калектыўных міні-праектаў вучняў.</p> <p>2. Ацэнка ўзаемаацэнка міні-праектаў па крытэрыях, прапанаваных раней.</p> <p>3. Каменціраванне вынікаў праектнай дзейнасці за год і падвядзенне яе вынікаў</p>	Падрыхтоўка да ўрока выніковага абагульнення
34		Выніковае абагульненне	1	<p>Удасканаленне кампетэнтнай вучняў:</p> <p>умець правільна прымяняць вывучаныя паняцці пры рашэнні вучэбна-пазнавальных і практычных задач; даваць абагульненную х</p>	<p>1. Работа са слоўнікам паняццяў (с. 198—203) і схемамі на форзацах вучэбнага дапаможніка.</p> <p>2. Выкананне заданняў 1—4 на с. 209.</p> <p>3. Выніковае ацэстакцыя вучняў</p>	

1	2	3	4	5	6	7
				рактарыстыку вывучаных з'яў, працэсаў; абгульняць вывучаны матэрыял, фармуляваць і аргументаваць вывады; канкрэтызаваць вывучаныя паняцці і вывады прыкладамі		
35		Заклучэнне	1	Удасканаленне кампетэнтнай вучнёў: валодаць рознымі відамі публічных выступленняў, рэфлексіі	Выніковая атэстацыя вучнёў (працяг). Падвядзенне вынікаў вывучэння грамадазнаўства ў 9 класе. Адказы вучнёў на пытанні пра сваё навучанне: 1) Што ў мяне атрымоўвалася добра? За што мяне можна пахваліць? 2) Якія праблемы былі ў мяне з грамадазнаўствам? Як іх можна вырашыць? 3) Куды я буду рухацца далей? Ці цікавае для мяне вывучэнне грамадазнаўства на павышаным узроўні?	